

МЕТОДИЧНИЙ ПОШУК

ІВАН БУНІН — ЛІРИК І ПРОЗАІК

Системний підхід — обов'язковий!

Ірина СОЛОВЦОВА,
*учитель-методист,
 старший викладач
 кафедри історії
 світової літератури
 та культури
 Херсонського
 державного
 університету*

Перегляд змісту програми із ЗЛ за ред. Д.Затонського, К.Шахової та Є.Волощук для 11 класу, зіставлення його зі змістом публікацій у науково-методичних виданнях за останнє десятиліття, аналіз власного досвіду, як педагогічного, так і, насамперед, читацького привели до висновків, що однією з недостатньо розроблених у методичному аспекті є тема «Реалістична психологічна проза І.Буніна. «Легке дихання».

Авторами програм на вивчення цієї теми передбачена година. Цього часу достатньо для обговорення новели. Методичні рекомендації Є.Волощук щодо твору «Легке дихання» допомагають розвинути та збагатити читацькі здібності школярів, наближають їх до розуміння невмирущості вічних цінностей. Але на уроках ЗЛ у старших класах аналізувати окремо твір, вилучений із контексту творчості письменника та історико-літературної доби, важко й неефективно.

• Одного уроку за творчістю цього витонченого лірика у прозі недостатньо, щоб досягти розуміння школярами особливостей індивідуального стилю І.Буніна, збагатити читацький досвід учнів умінням сприймати твори складної поезики, твори, сповнені імпресіоністичною та символічною образністю. Згідно з вимогами програми, треба збагнути «... провідні теми й настрої бунінських оповідань». Цей урок водночас призначений поглибити уявлення учнів про розвиток реалізму XIX ст., взаємодію з новими течіями на початку XX ст., розуміння ними особливостей ліричної прози митців реалізму XX ст. та засобів зближення лірики та прози. Водночас на цьому самому уроці учні мають засвоїти деякі поняття з теорії. Будь-які спроби реалізувати все це загрожують звести діяльність учнів на такому уроці до поверхового висвітлення окремого художнього тексту після ознайомлення школярів з біографією письменника та запису теоретичних понять.

Вивчення художнього твору у школі передбачає проходження, як правило, таких етапів: 1) підготовка учнів до його сприймання; 2) ознайомлення із текстом; 3) текстувальна робота над твором; 4) підсумкові заняття. Далі я викладаю методичні рекомендації до проведення вступного уроку за творчістю І.Буніна. Методичні рекомендації прой-

шли апробацію у практиці роботи, схвалені колегами — учителями ЗЛ Херсонської області.

Недостатній рівень розвитку асоціативного мислення учнів, відсутність у їхньому читацькому досвіді навичок та вмінь сприймати твори, написані в імпресіоністичній манері, потребують від учителя застосовувати системний підхід до вивчення творчості І.Буніна. Цей підхід до розкриття особливостей поезики письменника передбачає, передусім, розкриття особливостей світобачення творчої індивідуальності. За визначенням науковців, саме творча індивідуальність є найдієвішим чинником формування творчої манери митця, який формує з окремих одиниць цілісний організм творчості.

Учні мають на вступному уроці не тільки уявити, чим жив митець, а й «відчути», як він сприймав та оцінював життєві явища. Цьому сприяє введення історичного, історико-літературного та біографічного коментарів. Ці коментарі, не зведені до сухого соціологічного фактажу, мають забезпечити водночас розуміння учнями специфіки художнього стилю І.Буніна (прихильність до певних тем, прийомів побудови сюжету, творення образів, окремих тропів, використання одночасно всіх барв стилістичної палітри мови твору).

Засвоєння певної суми знань з теорії та поглиблення вже наявних знань на вступному уроці передбачено здійснити під час читання та аналізу поетичних творів І.Буніна (зокрема «Самотність») та фрагментів із його оповідання «Антонівські яблука», прозового тексту складної поезики.

Такий перебіг роботи на підготовчому етапі сприяє розумінню особливостей і способів освоєння митцем явищ дійсності, його ставлення до неї. Учні засвоюють під керівництвом учителя способи сприйняття та розгляду багатовимірного, складного художнього твору нетрадиційної поезики, усвідомлюють особливості реалізму XX ст. на конкретних прикладах. Коментоване читання вчителем (відводимо на це 10 хвилин уроку перед повідомленням домашнього завдання) у класі фрагмента з тексту новели «Легке дихання» у поєднанні з елементами бесіди евристичного стилю забезпечує «входження» (термін О.Нікіфорової) учнів у художній текст та його адекватне сприйняття вже на етапі самостійного читання вдома відповідно до авторського задуму.

Усе це дає можливість на наступному уроці розглянути текст новели як явище мистецтва, уникаючи моралізаторства. А після ще залишається час для узагальнення та систематизації засвоєного навчального матеріалу, усвідомлення специфіки реалізму XX ст. у контексті світового літпроцесу.

З'ясувати різницю між реалізмом XIX та XX ст. учням пропонується на уроках вивчення творчості лауреата Нобелівської премії Івана Олексійовича Буніна.

Після повідомлення теми, мети, завдань уроку етап сприйняття та усвідомлення нових знань розпочинається

словом учителя. Він поділиться своїми враженнями, етапами власного становлення як читача творів І.Буніна. Це дає змогу досягти атмосфери відвертості, учні усвідомлюють, наскільки складна робота чекає на них: доведеться засвоїти нові способи сприйняття та розуміння твору.

Наступна форма роботи на уроці — виразне читання вчителем та **аналіз вірша І.Буніна «Самотність»**. Вірш читати краще мовою оригіналу. Учителю пояснює такий порядок підходу до творчої спадщини митця тим, що І.Бунін увійшов у літературу спочатку як поет, згодом здобув визнання як найтонший лірик у прозі, тому збагнути специфіку його прози поза розумінням визначальних рис його поезії не можливо. Перед прослуханням вірша учням пропонується замислитися над тим, у якому настрої перебуває ліричний герой поезії, який стан душі відображено у творі.

Читання вірша триває менше двох хвилин. Учні одразу безпомилково визначають настрої твору: пригнічений, сумний. Душевний стан визначається трохи складніше в одних класах, одразу — в інших.

Аналіз ліричного твору здійснюємо через проблемно-пошукову бесіду:

1. *Завдяки яким зображувально-виражальним засобам ви відчули настрої та стан душі героя?* Описується осінь, дощ. Герой хоче купити собаку, бо йому самотньо.

2. *У вірші жодного разу не згадується про пору року, а ви впевнено стверджуєте, що описано осінь. Поясніть, чому ви прийшли до такого висновку.* Описано дошові дні, стає холодно. Кілька разів повторюється, що життя завмерло до весни, а завмирає життя саме восени.

3. *Давайте вслухаймося у музику поетичного слова І.Буніна, спробуймо уявити собі картини, змальовані у рядках вірша.*

Повторне читання першої строфи з пошуками відповідей на запитання.

4. *Перша строфа вірша змальовує певну картину перед вашими очима чи передає якісь відчуття?*

Відповіді різноманітні: одні учні бачать калюжі, у них виникає відчуття всесвітнього потоку, наближення майже кінця світу. Інші учні звертають увагу на специфічний поетичний синтаксис першого рядка (градация), кажуть, що повтором сполучника «і» досягається певна монотонність, одноманітність звучання, яка майже нагадує падіння дощових краплин.

Четвертий рядок має переконати читачів у тому, що надворі панує пізня осінь: учні мають «побачити» за метафорою («опустели сади») чорноту голих стовбурів дерев, що простягають начебто у німому благанні руки-віти до неба. В останніх двох рядках вірша поет змальовує внутрішній стан героя через низку зорових, кінестетичних відчуттів. У його очах темно, тягне холодом від вікна. Завдяки суттєвості автор досягає того, що учні сприймають це не просто як фізичні відчуття, а відчуття, що насамперед змальовують суцільну темряву та панування холоду в душі ліричного героя.

Особливу увагу приділяємо розгляду душевного стану, що відображено у змалюванні картини темряви біля мольберта. Учні мають відчуття, що мовиться про зникнення навіть натхнення: у цих рядках змальовується душевна порожнеча, суцільна спустошеність ліричного героя. Інформаційно нейтральне поза контекстом вірша повідомлення про самотнє перебування ліричного героя на дачі досягає

змалювання майже самотності особистості у Всесвіті: пізньої осені всі покинули дачне селище, він один «загубився» серед голих стовбурів дерев, порожніх будинків-мерців та пустелі води (образ пустелі у своєму символічному значенні традиційно використовується для відтворення стану самотності).

Оксиморони «холодна пустеля», «пустеля води», «життя померло» сприяють виникненню у душі читача загостреного відчуття неминучості наближення холоду, зими, смерті.

5. *Які кольори переважають у вірші? Чим ви поясните специфічні домінуючі у зображенні співвідношення світла і темряви у цьому вірші?*

У вірші переважають сірі кольори, темрява, мля. Найцікавішим з епітетів, що визначають співвідношення світла і темряви у вірші, є епітет «передвечірня». Використання цього епітета поет майже досягає динаміки у зображенні освітлення: в уяві читача поступово дедалі більше темніє все навколо, він розуміє, що згодом перемаже тільки чорний колір. Образ вечора також набуває символічного значення: вечір є межею між денним світлом та нічною темрявою. Ліричний герой заціпенів від наближення ночі, темряви, холоду, зими.

Перші два рядки третьої строфи змальовують ще й картину похмурого неба, у якому все затягли «безкінечні», «багатоповерхові» хмари, що застилають собою залишки і так нещедрого на світло похмурого осіннього дня. Це є яскравою зоровою деталлю. Численні хмари водночас «тиснуть» на читача: поет досягає цими рядками відчуття пригніченості. Зникнення останнього сліду коханої, зокрема його уособлення («сповнився», «розплився»), наводить на думку про великий біль у душі ліричного героя, про море сліз через цей біль, що переповнюють «чашу терпіння», змушують відчуття приреченості на небуття, повне зникнення всього, що існує у цьому світі.

6. *У яких строфах переважно змальовані картини природи? Яким чином відтворює поет пейзажні замальовки: логічно послідовно чи незалежними одна від одної картинками?*

Учні мають дійти висновку, що перша та треті строфи переважно змальовують картини природи, а друга та четверта — миттєві враження ліричного героя від спілкування з коханою та через розрив з її ініціативи їхніх стосунків.

Усе це дає змогу провести не просто певну паралель між станом природи та душі героя, а веде до знищення поетом будь-яких меж між двома світами: внутрішнім та світом природи, неосяжним усесвітом. Тобто про **руйнування межі між суб'єктивним та об'єктивним як визначальної риси літератури ХХ ст.**

Формування у учнів поняття імпресіонізм (слово вчителя, запис означення у зошиті).

Пейзажні замальовки нагадують собою слайди розрізаних зображень або різні плани, «схоплені» об'єктивом кінокамери. Така техніка наближає літературу майже до живопису: розрізнені «мазки» потрібно завдяки силі художньої уяви сприймати як єдину цілісність. Саме у живописі у другій половині ХІХ ст. сформувався такий напрям як імпресіонізм. Імпресіоністи намагалися витончено передати власні миттєві враження та настрої. Це зумовило функціональні та композиційні зміни в літературному опису: опис став епізодичним, фрагментарним, суб'єктивним.

Імпресіоністичні тенденції згодом впливають і на зміни у поезії прозових творів. Їх впливу зазнала і реалістична проза, яка творчо і плідно застосовувала набутки модернізму, обравши собі за мету відтворити внутрішній світ індивідуума.

7. *Через що ліричний герой зазнає невимовних страждань? Чи вважає за можливе жити і як саме жити без коханої? Що для ліричного героя є визначальним у понятті «життя»?*

Ліричний герой у другій та четвертій строфах невимовно страждає через остаточну втрату якоїсь духовної спорідненості душі з коханою людиною: їй сумно з ним, йому вона вже здається «женой», «чужою», бо віддалилась од нього. Звукопис російського слова «тоскливо» майже примушує відчуття схлип: «слізливо», «плаксиво». Дві літери «о» лунають, наче стогін: «тоскливо».

8. *Яким епітетом визначає цей день у своєму житті поет? Чи можна вважати, що цим епітетом майстер слова намагався виразно визначити передусім стан погоди?*

Епітет «ненасный» визначає внутрішній стан ліричного героя. Цей день став для нього таким, бо тільки з природними катаклізмами можна порівняти те, що спіткало його.

Жити без коханої ліричний герой, за його власним твердженням, зможе тільки «якось». Саме оце «якось» дає можливість підвести учнів до розуміння того, що ліричний герой не вважає життям своє існування без коханої.

9. *Що ж призводить його до необхідності існувати, а не жити?*

Утрата кохання позбавляє його будь-яких сподівань на можливість вважати своє життя життям. У контексті твору найближчим синонімом до слова *життя* стає слово *кохання*. Теми життя, смерті та кохання є провідними, визначальними у творчості І.Буніна. (*Запис у зошитках: «Провідні теми у творчості І.Буніна.»*)

10. *Яким чином намагається ліричний герой подолати розпач, самотність? Чи можна стверджувати, що цей вірш песимістичний за пафосом?*

Учні мають проаналізувати всі шляхи подолання самотності. Наміри здолати його вогнем каміна, алкогольним напоєм, купівлею собаки доводить, що ліричний герой страждає насамперед від душевного холоду. Він сподівається його перемагати завдяки фізичному теплу та відданості собаки.

Отже у центрі твору постає зображення трагедії особистості, приреченої на самотність. Але сенс свого життя вона вбачає і продовжує бачити у коханні. За пафосом цей вірш жодним чином не можна назвати песимістичним: тричі поет повторює слова «до весни». Ці слова переконують нас в одвічному оновленні, у невмирущості, безсмерті життя та кохання на землі: після ночі обов'язково буде світанок, після зими забуває весна. Але це вже буде наступний день, нова весна та нове кохання нових або з оновленою душею людей.

Бесіду про специфіку лірики І.Буніна доцільно завершити читанням кількох фрагментів з поезій «Листопад» (п'ята строфа: 1—12 та останні два рядки), «Вогні небес», «У лісі, у горі...», «В гостиную сквозь сад и пыльные гардины...». Учні переконуються у майстерності зображення поетом відтінків кольорів, світла, звуків, у багатстві використання ним зорових деталей. Учитель особливий наголос робить на тому, що все, властиве поезії І.Буніна, при-

таманне і його прозі: ліричність, сповідальні інтонації, пошуки вагомих художніх деталей, копітка праця над словом, використання імпресіоністичної та символічної образності. Водночас необхідно визначити провідні теми творчості митця: природа, відчуття єдності людини з природою, злиття в його творчості в єдине ціле образу рідної природи, що є уособленням життя та краси, безкінечної зміни життя та смерті, занепаду поміщицької садиби, батьківщини (*запис у зошит цієї теми творчості*).

Наступний етап уроку присвячується п'яти-семихвилинній емоційній розповіді вчителя про чинники формування незвичайної творчої індивідуальності І.Буніна. Зміст розповіді вчителя містить наступну інформацію. Дитячі та юнацькі роки, що були проведені серед неповторної, скромної краси середньої смуги Росії (Орловська губернія), привчили майбутнього поета прислухатися та приглядатися до довколишнього світу, природи та людини, відчувати у всьому найтонші зміни та рухи. Успадкувавши від батьків пристрасність природи, загострену чутливість, змушений через матеріальні нестатки у родині одержувати освіту вдома, він відчував себе вельми самотнім. Ця самотність розвинула у майбутнього митця загострену спостережливість. Знаходження І.Буніним свого особливого відчуття світу, оригінального підходу до відтворення його у художній формі привело згодом до визнання: присудження Пушкінської премії, 1909 року обрання почесним академіком Російської академії наук. Щоб зрозуміти біль та тугу митця, зрозуміти особливості його світобачення, потрібно уявити себе людиною, на чийх очах руйнується, швидкоплинно змінюється дорогий його серцю світ.

Історичний коментар зводиться до відповіді учнів на одне-два запитання: що являла собою Росія на межі XIX—XX ст.? Які події мали трагічний відгук у житті кожного з жителів цієї країни, зокрема дворян за походженням? Учні пригадують, що традиційно аграрна країна переживала глибоку кризу: зруйновано було колишній господарський устрій, занепадають поміщицькі «гнізда», розвиваються міста та підприємства, безземельні селяни та непристосовані до нових умов життя поміщики розгублюються. Низка соціальних потрясінь остаточо позбавляла від будь-яких сподівань на краще. Світ митця руйнувався на його очах. Звідси й ідеалізація начебто родинних стосунків між селянами та поміщиками за часів кріпосництва, ностальгія за минулим, і драматичність змалювання загибелі поміщицького ладу Росії, і навмисний відхід у роки найтрагічніших соціальних подій (еміграції, Другої світової війни) до зображення тільки теми кохання. У цьому нестабільному, швидкоплинному світі вічні цінності, протунок І.Бунін знаходить у внутрішньому світі людини. Тому велику увагу митець приділяє зображенню психології людських стосунків, поглибленню суб'єктивного та ліричного. Вагомим мотивом творів пізньої пори стає мотив **пам'яті**. Що згодом навіть набуває значення образу-символу.

На наступних етапах уроку передбачається на прикладі твору «Антонівські яблука» продемонструвати учням особливість стилю Буніна-прозаїка. Урок завершуватиме коментоване читання вчителем фрагмента новели І.Буніна «Легке дихання» (до розповіді про події на вокзалі) та попереджальні завдання за текстом твору.

Іван БУНІН

* * *

Мы зустрілись случайно, на углу.
Я быстро шел — и вдруг как свет зарницы
Вечернюю прорезал полумглу
Сквозь черные лучистые ресницы.

На ней был креп,— прозрачный легкий газ
Весенний ветер взвезл на мгновенье,
Но на лице и в ярком свете глаз
Я уловил бывшее оживленье.

И ласково кивнула мне она,
Слегка лицо от ветра наклонила
И скрылась за углом... Была весна.
Она меня простила — и забыла.
1905

ОДИНОЧЕСТВО

И ветер, и дождик, и мгла
Над холодной пустыней воды.
Здесь жизнь до весны умерла,
До весны опустели сады.
Я на даче один. Мне темно
За мольбертом, и дует в окно.

Вчера ты была у меня,
Но тебе уж тоскливо со мной.
Под вечер ненастного дня
Ты мне стала казаться женой...
Что ж, прощай! Как-нибудь до весны
Проживу и один — без жены...

Сегодня идут без конца
Те же тучи — грядя за грядой.

Твой след под дождем у крыльца
Расплылся, налилсь водой.
И мне больно глядеть одному
В предвечернюю серую тьму.

Мне крикнуть хотелось вослед:
«Воротись, я сроднился с тобой!»
Но для женщины прошлого нет:
Разлюбила — и стал ей чужой.
Что ж! Камин затоплю, буду пить...
Хорошо бы собаку купить.
1903

СВЕТ НЕЗАКАТНЫЙ

Там, в полях, на погосте,
В роще старых берез,
Не могилы, не кости —
Царство радостных грез.
Летний ветер мотает
Зелень длинных ветвей —
И ко мне долетает
Свет улыбки твоей.
Не плита, не распятые —
Предо мной до сих пор
Институтское платье
И сияющий взор.
Разве ты одинока?
Разве ты не со мной
В нашем прошлом, далеком,
Где и я был иной?
В мире круга земного,
Настоящего дня,
Молодого, бывшего
Нет давно и меня!

Творчі роботи учнів

Викладач ЗЛ — Ірина Соловцова

**НАД ЧИМ МЕНЕ ЗМУСИЛА ЗАМИСЛИТИСЯ
НОВЕЛА І. БУНІНА «ЛЕГКЕ ДИХАННЯ»?**

Після прочитання цієї новели мене охопили тривожні почуття і виникло безліч запитань. Одне з них особливо гірке: «Чому люди так швидко втрачають світле, красиве, чисте у своєму житті?»

Описи головної героїні твору сповнені такої динаміки, що здається, начебто письменникові вдалося втілити у цьому образі пульсацію найбухливішого життя. Дівчина зображується автором як гармонійне поєднання зовнішньої та внутрішньої краси. Не випадково йдеться про те, що її фігура була бездоганна, що очі гімназистів та плітки гімназисток скрізь невідступно її переслідували. А згадка про те, що ніхто краще за неї не танцював на гімназійних балах та ніхто, крім неї, так не бігав на ковзанах, одразу

викликає в уяві читача асоціації з образом Наташі Ростовой Л. Толстого.

Перед тим як читачеві доведеться дізнатися про мерзенну для дівчини подію з її життя, автор підкреслить особливе захоплення нею гімназисток молодших класів. Адже дітей обдурити неможливо: вони ще не втратили здатність відчувати чисту та щире душею людину. Та і ставлення самої героїні до молодших учениць гімназії зайвий раз доводить це: перед несподіваним викликом до кабінету начальниці гімназії вона, перша красуня, учениця випускного класу, так самовіддано разом із ними бігала на перерву у залі.

Таємниця магічної сили краси цього дивовижного створіння, переконує нас автор, приховується у надзвичайній природності та гармонійності. Уособленням загадки геро-

їні виступає знайдений автором образ «легкого дихання», що згодом набуває значення символу краси життя в усій його гармонії та безпосередності.

Її краса була такою легкою і природною, як здатність людини дихати. Сам корінь слова — «дих» — начебто примушує читача мимоволі замислитися про значення духовної краси у нашому житті.

Але краса Ольги, що мала таку магічну силу над поглядами та серцями довколишніх, — викликала не лише відчуття захвату. Цей внутрішній вогонь жаги життя в когось із ровесниць викликав заздрощі, когось просто драгував, деяких «розважливих» та «досвідчених» закликав «пригасити» його до меж звичного, а в деяких чоловіків пробуджував тільки тваринну хіть, бажання заволодіти ним, захопити його, можливо, просто для того, щоб спалювати.

На мою думку, Ольга Мещерська загинула тому, що її природна краса, дивовижна гармонійна чарівність були приречені на загибель у шгучному світі, створеному та «вигаданому» людьми. Природна краса приречена на загибель у світі умовностей, дисгармонійного буття. Адже у світі живої природи ніхто не оцінює нічию поведінку з погляду моралі чи аморальності. Це не означає, що автор закликає читачів до звільнення від усіх моральних правил. І.Бунін просто наголошує на трагічній приреченості краси на загибель, як і в більшості своїх новел із циклу «Темні алеї».

Автор змушує нас замислитися над власним ставленням до краси у цьому світі. Він начебто переконує читачів у тому, що треба бути уважнішими, обережнішими до виявів краси у нашому нетривкому житті.

Фінал твору, на мій погляд, набуває оптимістичного пафосу: хоча чарівна дівчина трагічно загинула, але її легке дихання, уособлення та втілення незвичайної магічної краси, залишилося звільненим у цьому світі, розчинилося у весняному повітрі ще сірого та похмурого квітневого неба. Цей подих розчинився у весняному повітрі, що обпікає своїм холодом, як крижана джерельна вода, як життєдайна сила, що очищує зсередини та зовні. Цей образ легкого подиху в фіналі твору наче чекає на своє відтворення. Автор, можливо, таким чином прагнув переконати читача, що краса ще посяде чільне місце у світі людей, що її таємнича сила ще осяє наше життя.

Олександра ГОЛОТЮК

НАД ЧИМ ОСОБИСТО ЗАМИСЛИВСЯ ТИ, ЧИТАЮЧИ ТВІР І.БУНІНА «ЛЕГКЕ ДИХАННЯ»?

Після прочитання першого абзацу я одразу відчула особисто: таким тягарем тиснув на душу опис насипу зі свіжої глини, гладенького дубового хреста, таким холодом мене наскрізь пронизував на пустельному просторі кладовища вітер, який байдуже та невблаганно подзенькував порцеляновим вінком по хресту...

Але майже через мить уже починаєш відчувати, начебто тебе наповнює життям та охоплює теплом серед цього мертвого спокою погляд «радісних, надзвичайно живих очей»,

що дивляться з медальйона. Майстерне використання письменником прийому контрасту в першому абзаці твору просто приголомшує читача.

Це погляд головної героїні твору, що, власне, є уособленням «легкого подиху», закоханості у життя, утіленням природної краси. Сама життєрадісність, Ольга Мещерська, трагічно гине. Що це: справедливе покарання за легковажність чи злий збіг обставин?

Твір І.Буніна набагато складніший, ніж моралізаторське повчання. Без сумніву, він переконує нас, що гармонійна, природна краса у світі штучних законів, на жаль, приречена. Це світ, де повчають, як треба жити, особи з «гофрованим, рівним проділом», роздратовані через те, що хтось «не вписується» у передбачений ними «сценарій». Це світ пристрасних Perezрілих чоловіків з «охайно розділеними навіл срібними бородами», що дозволяють собі «втрачати розум» у захваті від близькості до звабливої юної краси, не доклавши жодних зусиль для її завоювання. Це світ чоловіків із хворобливими уявленнями про кохання, честь та гідність.

Але навіть розглядаючи цю історію під звичним для більшості людей кутом зору, хіба можна засуджувати дівчину за зваблення людини, років на тридцять старшої за неї? А як повинен був би вчинити чоловік, по-справжньому закоханий у жінку, після прочитання тієї широко збентеженої, схвилюваної, написаної у мить розпачу та огиди до самої себе сторінки зі щоденника?

Замість розуміння та співчуття, замість спроби загоїти душевні рани коханої людини, бо на те ми і народилися людьми, щоб намагатися розуміти та підтримувати, хоча б близьких нам людей, козакий офіцер влучить у дівчину свинцевою кулею.

Прикро й боляче читати про раптову і безглузду смерть чарівної, закоханої у життя дівчини. Але смерть звільнила її легкий подих. Саме у цьому образі, що набуває у фіналі твору значення символу, автор намагається зосередити всю таємничу силу привабливості головної героїні. Цей подих, наче звільнений від приреченої на земне залежне існування оболонки, одразу розчиняється у повітрі: гармонійно поєднуючись зі світом природним, начебто повертаючись до своїх витоків.

Цей фінал мене змусив замислитися над тим, як інколи безглуздо та жорстоко байдуже ми ставимося до справжньої краси. Письменник змушує читача замислитися про її особливу незахищеність та надзвичайну вразливість. Магічний «легкий подих» не зник безслідно, а розчинився у весняному повітрі, начебто спрямований на те, щоб викликати у читача бажання особисто спробувати ввібрати хоча б мізерну частинку цього дива у свої легені, прилучитися самому до дивовижного світу природної краси, гармонії та досконалості.

І тоді на світ знову дивитимуться такі самі життєрадісні та сяючі очі, якими дивилася на нього Ольга Мещерська. І хтось новий широко даруватиме світові досконалу красу та легку вдачу.

Валерія ДЗЮБАК